

“El català és la segona llengua romànica que disposa d’una versió impresa de la Bíblia”

Pere Casanellas, director del Corpus Biblicum Catalanicum

CARME MUNTÉ
MARGALEF

Des del curs 2001-2002, Pere Casanellas està lliurat en cos i ànima al Corpus Biblicum Catalanicum, projecte que inclourà totes les traduccions catalanes de la Bíblia o de textos directament relacionats amb la Bíblia, inèdits o publicats, des dels inicis (segle XIII) fins a l’any 1900. També s’editaran traduccions hebrees del Nou Testament fetes a partir de versions catalanes, amb la corresponent traducció al català actual. Aquest any 2024 veurà la llum el volum 30: el *Compendi històric*, un resum d’història basat en la Bíblia i en llegendes apòcrifes.

On trobem els orígens del Corpus Biblicum Catalanicum?

L’any 1906, amb motiu del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, l’hispanista i catalanista Raymond Foulché-Delbosc va donar a conèixer el projecte de publicar el conjunt de les versions bíbliques catalanes existents fins al final del segle XVI. L’any següent, va ser assumit per l’Institut d’Estudis Catalans, que el 1908 anunciava la formalització del projecte, del qual havia de tenir cura el mateix Foulché-Delbosc. Però l’any 1914 el va haver d’abandonar, oficialment per motius de salut, sense que s’hagués arribat a publicar res. El 1976, Guiu Camps, biblista i monjo de Montserrat, amb el suport de l’Associació Bíblica de Catalunya, elaborà un segon projecte de publicació de les versions bíbliques medievals, però diverses circumstàncies van fer que tampoc no s’arribés a publicar res.

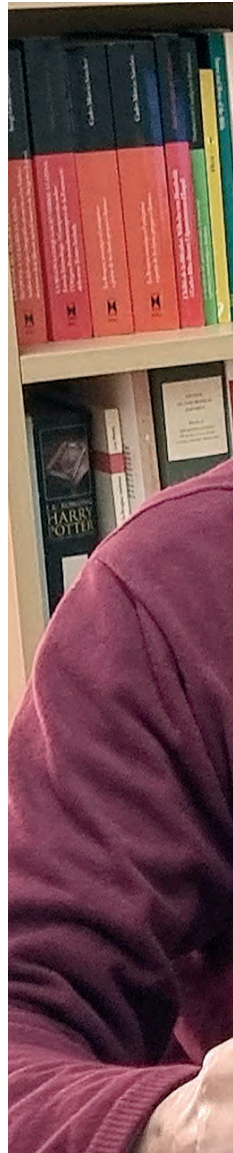
El projecte actual arrenca l’any 1997, igualment en el marc de l’Associació Bíblica de Catalunya. Va

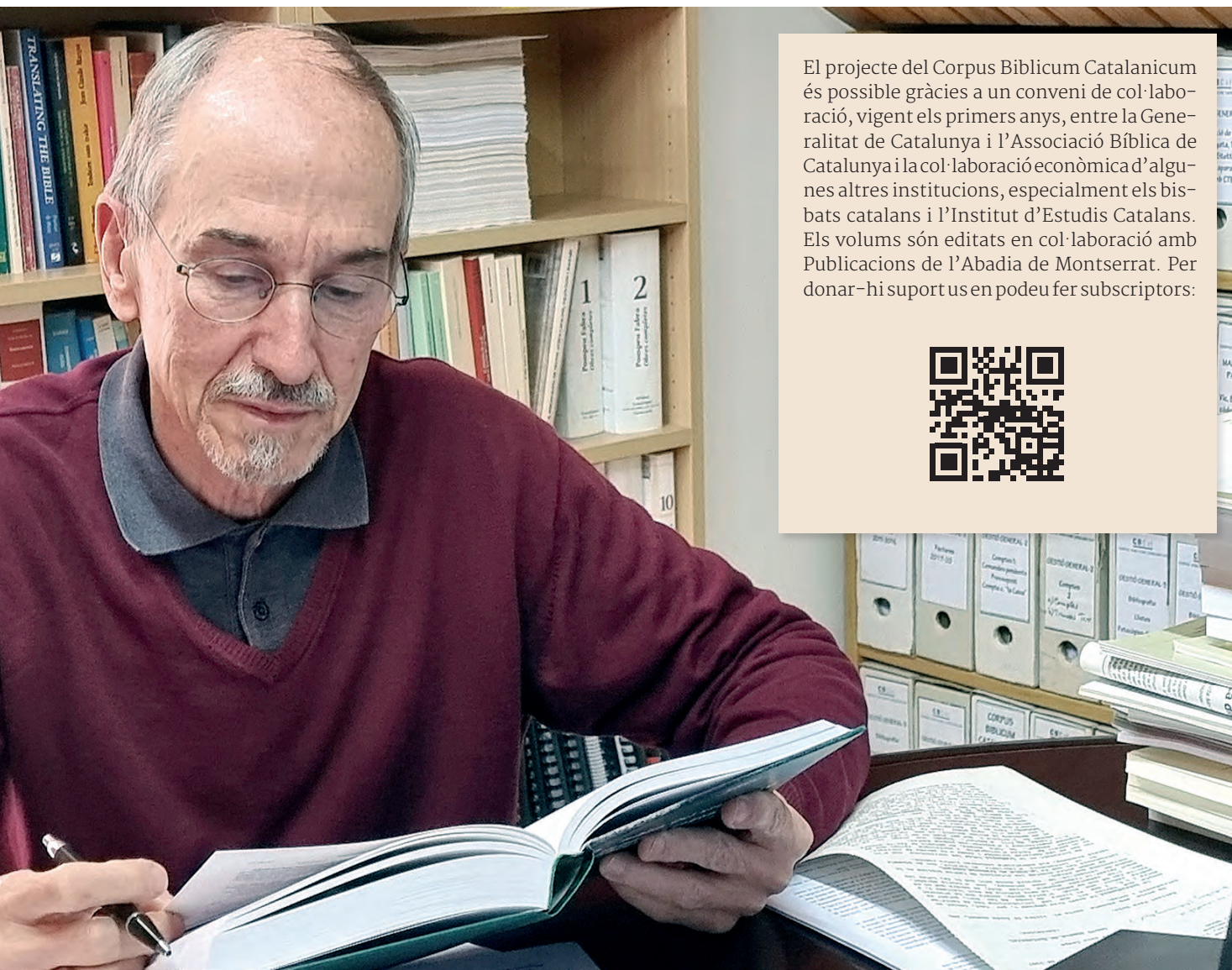
ser iniciativa d’Armand Puig, actual president. El projecte va arrencar amb força el curs 2001-2002, quan, com a director (els primers anys com a codirector), vaig disposar d’una comissió de serveis del Departament d’Ensenyament per dedicar-m’hi a plena jornada (actualment, ja jubilat, hi puc dedicar també gran part de la jornada laboral). S’ha contactat amb gairebé una cinquantena de col·laboradors per dur-lo a terme.

Quina és la història de la traducció al català de la Bíblia?

Els 20 primers volums del Corpus corresponen a l’anomenada Bíblia del segle XIV, l’única de l’època medieval en català que es conserva íntegra. Va ser copiada en un manuscrit del segle XV, conservat a París, anomenat Peiresc, i parcialment en altres manuscrits dels segles XIV i XV. Es conserven diversos altres manuscrits, especialment del llibre dels Salms, també dels evangelis i fragments, fins al 1478, quan es va imprimir a València la Bíblia del segle XV o Valenciana o de Bonifaci Ferrer. El català és la segona llengua romànica, després del toscà (1471), que disposa d’una versió impresa de la Bíblia. De la Bíblia de Bonifaci Ferrer se’n van fer 600 còpies, però la Inquisició les va cremar gairebé totes per la prohibició de la traducció de la Bíblia a la llengua vernacle i actualment només se’n conserva l’últim full d’un dels exemplars a la Hispanic Society of America de Nova York. Fins a l’any 1783 no es va publicar a Espanya el decret del 1757 del papa Benet XIV autoritzant la traducció en llengua vulgar i per això durant

“La publicació de les versions bíbliques catalanes fa veure el lloc central que la Bíblia ocupava en la cultura del país”

El projecte del Corpus Biblicum Catalanicum és possible gràcies a un conveni de col·laboració, vigent els primers anys, entre la Generalitat de Catalunya i l'Associació Bíblica de Catalunya i la col·laboració econòmica d'algunes altres institucions, especialment els bisbats catalans i l'Institut d'Estudis Catalans. Els volums són editats en col·laboració amb Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Per donar-hi suport us en podeu fer subscriptors:

Pere Casanellas és llicenciat en Filologia Semítica, graduat en Teologia i excatedràtic d'ensenyament mitjà de Llengua i literatura catalanes.

aquests tres segles no hi ha impressions de la Bíblia, excepte dels set salms penitencials, que s'autoritzen perquè es consideraven pregàries. L'any 1932, quan comença l'època de la Renaixença, s'imprimeix el Nou Testament traduït per Josep Melcior Prat i editat per la Societat Bíblica Britànica i Estrangera a Londres. Amb això es reprenen les traduccions bíbliques impreses, que culminen en grans projectes del segle XX (que ja no pot tenir en compte el Corpus Biblicum Catalanicum), com les bibles en diversos volums de Montserrat i de la Fundació Bíblica Catalana o bé la Bíblia Catalana Interconfessional.

Quin és l'interès del projecte?

La publicació de les versions bíbliques catalanes fa veure el lloc central que la Bíblia ocupava en la cultura del país. I no interessa sols per a la història de les versions a la llengua vernacle, sinó també per a la mateixa història de la Vulgata, el

text llatí a partir del qual són fetes la majoria de les traduccions, sobretot tenint en compte que els volums de la sèrie *Bíblia del segle XIV* (2 a 21) porten el text de la Vulgata amb l'aparat crític de l'edició de la Deutsche Bibelgesellschaft (Societat Bíblica Alemanya, Stuttgart), però a més amb un aparat crític complementari, elaborat per un equip del Corpus, fruit de la col·lació de quatre vulgates representatives de l'àmbit catalano-llenguadocià.

Però és sobretot en el camp de la filologia catalana on el projecte es mostra més fructífer. Fem una edició amb un glossari molt extens, amb notes molt abundants, introduccions completes i concordances (penjades al web). La confecció d'aquest detallat glossari posa al descobert paraules que fins ara no havien estat documentades en català, o que havien estat documentades en segles posteriors, o que no havien

estat documentades amb el significat amb què apareixen en el text editat; també ha fet veure com calia corregir o matisar diversos articles dels diccionaris històrics i etimològics de la llengua catalana.

D'altra banda, la comparació de la versió catalana de la Bíblia del segle XIV amb la versió llatina i l'original hebreu mostra com, si bé en general la versió catalana segueix el text llatí de la Vulgata, sovint se n'aparta i depèn del text original hebreu; fins i tot de vegades s'hi introdueixen elements de la tradició hebraica post-bíblica. Tot això fa veure que aquesta traducció va ser una obra de cristians i que els traductors van ser, almenys alguns, conversos jueus que, tot i que pretenien traduir el text a partir d'algun exemplar o alguns exemplars de la Vulgata, sovint hi introduïen elements de l'original hebreu de la Bíblia i altres elements de la tradició rabínica.